

- lib. 4. cap. 5. artic. 1. sub nu. 3. ad tex. in l. bone fidei ff. de acquir rerum dominio l. certum, ubi glos. in Ver. Extantes C. de rei vendic., Gratian. discept. forens. cap. 615. num. 44., ubi Barbofa num. 5.
- 22 Altera infurgit quaestio, an si venditor agat ad ufuras pretii non recepti ex aequitate, l. curabit Praeses C. de action. Empt., & Vendit., possit etiam agere commissoria, & resolvitur in d. l. commissoriae C. de pactis inter Empt. & Vendit., non agere, quia petendo fructus censetur recessisse à commissoria; Mantica dicto tit. 29. nu. 19.; Barbofa in eadem l. commissoriae num. 13.
- 23 Ex ea negligentia emptoris, alia infurgit poena scilicet, quod amittit arras, quas dedit, & fundus ineptus sit; tex. in l. de lege commissoriae, & l. Mulier ff. de lege commissoria.
- 24 Diximus usque modo, quod haec poena commissoria imponitur propter negligentiam solvere debentis, hinc sequitur, quod sublata negligentia, neque commissoria incurritur, quia sublata culpa non est locus poenae, quae est relativa ad culpam, & ut diximus prima parte, qui est legitime impeditus, aut aliqua exceptione se potest tueri, non dicitur negligens, ita neque hanc poenam l. commissoriae incurrisse dicendum est, quod non obscure sancitum est in l. mulier ff. de lege commissoria, ubi quia per Cajum Sejum non stetit quin solveret statuta die pecuniam debitam mulieri venditrici; declaravit Scevola emptorem non commississe in legem venditionis: glos. ibi in Ver. non commississe, & est casus in cap. significante per Innoc. III. decisus de pignor.
- 25 Secundo loco, haec poena l. commissoriae potest habere locum in pignore, non absolute, sed pro ut explicabimus, pluribus enim modis potest pactum commissoriae apponi in pignore; primo quando quis mutuat pecuniam cum pacto restituendi in termino puta anni, & pro securitate recipit pignora, hac lege, quod si in termino praestituto non restituat pecuniam debitam, res oppignorata sit vendita, seu vendenda juxta peritorum aestimationem, vel etiam dicas iusto pretio, & in hoc casu pactum l. commissoriae, omnino est improbatum Jure novo per Constantinum Imperatorem in l. 3. C. de pactis pignor., & de lege commissoria in pignoribus rescindenda, quia hoc pactum est usurarium, dum sub tali velamine legis com-

missoriae mutuans commodum recipit, dum cogit mutuatarium rem sibi oppignoratam vendere, dixi etiam si iusto pretio, quia adhuc recipit commodum coactae venditionis, tanto magis si pro minori, quam sit iustum pretium, quod frequentius accidit, quod pignus plus valeat, quam sit pecunia recepta, tanto magis, quia debitoribus egentes, facile consentiunt in sui etiam grave praesudicium, & creditores etiam iniquis conditionibus urgent, & pactis contra Justitiam, ut tangit Roderic. de annui reddit lib. 2. q. 2. num. 15. 18., & num. 26., Merlin. de pignor., & hypoth. lib. 4. tit. 4. q. 123. à nu. 6., & seqq. Abbas in cap. significante de pignoribus, Mantica de tacitis, & ambig. lib. xi. tit. 9. nu. 2., ubi num. 3., quod mutuatarium coactus huic pacto consentit.

26 Verum pactum legis commissoriae poterit habere locum in pignore, tam in praedicto casu, quam in dicendis, si ita apponatur, ut venditio non sit coacta, sed pro libertate debitoris, & iusto pretio, ita ut possit debitor, etiam post tempus praestitutum elapsum offerre pecuniam debitam creditori, & sic adjudicationem, vel distractionem impedire, quod tamen non poterit adjudicatione facta, & distractione sequuta, quia debet sibi debitor imputare, si tamdiu negligit, & morosus fuit: Barbofa in dicto cap. significante sub num. 5., Mantica de tacitis, & ambig. convent. lib. 11. tit. 9. nu. 16., & tit. 10. num. 19. 20., Rebell. de oblig. Justitiae p. 2. lib. 8. de Usur. q. 10. num. 14., Gutierrez. de jurament. p. 1. cap. 33. num. 4.

27 Et in hoc casu si creditor recepit fructus ex pignore, usque ad diem perfectae adjudicationis, eos compensabit in sortem: juxta tex. in c. conquestus de usuris, c. cum contra de pignor., l. 1., & 2. C. de pignor. act., nec valebit pactum aliter factum, idest quod fructus pignoris non computentur in sortem, quia est usura Jure divino, & naturali, atque canonico damnata: Menoch. Consil. 110. num. 8., Surd. de aliment. tit. 9. q. 18. num. 5., Mantica de tacitis, & ambig. convent. lib. 11. tit. 9. num. 3., nisi fructus computarentur in sumptus factos pro custodia pignoris, ut notat Mantica supra num. 25., de sumptibus factis pro custodia Castri oppignorati, tum quia fructus non dicuntur nisi deductis expensis, tum quia, si ex pignore non debet creditor lucrum capere, ita nec damnum sen-

- sentire, juxta reg. quod, qui non sentit commodum, neque debet incommodum sentire. Barbofa ad c. cum contra num. 4. de pignor., quando autem in hoc casu contractus dicatur perfectus, & facta adjudicatio, an scilicet elapso termino, licet Judex nondum declaraverit iustum pretium, vel solum sequuta ea declaratione, examinat Merlin. de pignor. lib. 4. q. 123. à nu. 54., & pluribus seq.
- 28 Utrum verò, si debitor ipse instet apponi hoc pactum legis commissoriae, possit tunc in pignore sustineri, quasi cadens à Jure suo, cum lex reprobaverit hoc pactum ad subveniendum debitori, sicque cedat favori pro se introducto, verum neque hoc modo sustineri potest, quia creditor recipiens lucrum ex mutuo, etiam à sponte dante, adhuc committit usuram damnatam, in c. consultit de usur., Mantica de tacit., & ambig. lib. 11. tit. 9. nu. 7., & 15., Merlin. de pignor., & hypoth. dicta q. 123. num. 29., & 32., & reddit rationem Mantica dicto n. 15., quia haec prohibitio non est in favorem debitoris, sed in odium creditoris, cui creditor nequit renuntiare.
- 29 Hinc etiam colligitur differentia propter quam in contractu emptionis, & venditionis admittatur pactum legis commissoriae, non verò in pignore, & ea est, quod in pignore pactum concipitur, ut datio in solutum fiat ex necessitate ad commodum creditoris, at in emptione, & venditione concipitur ex opposito, ut emptio, & venditio dissolvatur, quod est secundum naturam emptionis, & venditionis, nempe quod non soluto pretio resolvatur contractus.
- 30 Ita pariter in pignore poterit pactum legis commissoriae habere locum, si dicatur, quod neglecta restitutione pretii, res vendatur ad auctam, quia hoc pactum est secundum naturam pignoris, Mantica dicto lib. 11. tit. 10. nu. 17. ubi nu. 34. firmat regulam, quod pactum legis commissoriae in pignore sit reprobatum quantum importat lucrum, aut commodum creditoris, valere autem ad poenam debitoris negligentis, quod etiam scripsit Navarra Manual. c. 17. nu. 217., Merlin. dicta q. 123. nu. 86.
- 31 Solent disputare D. D. an pactum legis commissoriae in pignore saltem juramento firmari possit, & plures allegat pro, & contra, Borell. summa decis. tom. 1. tit. 40.

de juramento, à nu. 262., & seqq., ubi quod plures teneant valere si concipiatur, quod fiat venditio pro pretio iusto à Judice declarando, dummodo liceat debitori offerre pecuniam debitam usque ad declarationem, postquam, contractus cum sit perfectus, non amplius sit locus oblationi, alias solo juramento non firmari, sicuti contractus usurarius in odium mutuantis non firmatur juramento: cap. Tuas dudum de usuris, Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 4. q. 123. & 27., Rodeni dicta q. 2. nu. 24.

32 Reprobatur pariter pactum legis commissoriae respectu fructuum, seu usurarum solvendarum, puta si dicatur, quod si debitor negligat solvere fructus annuos per sex annos, res data in pignus cadat in commissum, & de hoc pacto: agit Roderic. de annui reddit lib. 2. q. 2. à nu. 1., ubi n. 29., etiam habere locum prohibitionem, & reprobationem, licet res non sit specialiter, sed tantum generaliter hypothecata, quia semper intrat pravitas usurae, immò etiam si res nullo modo sit hypothecata, ut idem auctor ostendit num. 30., ubi num. 32., adverte hanc reprobationem pacti legis commissoriae habere locum, non solum in mutuo, sed generaliter in omni debito, quia lex fin. & rubr. Cod. de pactis pignor. generaliter loquitur, sicuti & tex. in cap. significante de pignor.

33 Datur alius casus, quo pactum legis commissoriae in pignore non reprobetur, & est quando pignus minus valet, quam sit debitum, & tamen dicatur, quod negligente debitore solutionem, res oppignorata sit empti creditori, seu vendatur creditori, quia in hoc casu pactum non est appositum favore creditoris, sed debitoris, ita ut potius creditor patiatur incommodum, quam commodum ex tali emptione, aut lucrum, est autem favorabile debitori, dum liberatur à majori debito, & habet electionem, ut debitum solvat pecunia, vel pignus dimittat, quod pactum non sit in hoc casu legis commissoriae prohibitum: notat Roderic. dicta q. 2. nu. 39.

34 Queritur modo an hoc pactum sic reprobatum in pignore, vitiet actum, vel potius vitietur, & solutio clara est in l. finali C. de pact. pign., ubi expressè infirmat captivum commissariam, Roderic. dicta q. 2. n. 72., ubi nu. 73., quod ita sit intelligenda

- Bulla B. Pii V. de censibus*, concernentia morolum, & negligentem census debitorem. Plura tractant D.D. supra allegati de hac materia, videndi in contingentia casuum, quorum dicta mihi inutilia essent transcribere.
- 35 Negligentibus solvere vectigalia, seu gabellas imposita est pœna legis commissoriæ: *tex. est in l. Fraudati vectigalis, & in l. commissi ff. de public., & vectigal., & toto tit. C. de vectigal., & commissis, Peregrin de Jure fisci lib. 6. tit. 5. nu. 31.*, pœna autem stat in hoc, quod merces, quæ transvehuntur, & pro quibus debebat solvi gabella, & fuit omissa, confiscantur, eorumque dominiû transit in Fiscum, non tamen possessio, nisi post sententiam declaratoriam: *Farinac. q. 173. n. 2. 3., & seqq., Trentacinque variar. resol. lib. 1. tit. de Jure Fisci resol. 5. in fine. Barbosa in l. 1. n. 7. 8. C. de vectigal. & commissis.*, & nos generaliter comprobavimus in prima parte artic. 24.
- 36 Quæ pœna etiam intrat, quando mercator omisit solvere, & pertransivit locum, in quo solvere debebat, licet postea paratus esset solvere, quia statim Jus est quæsitum Fisco, & pro eo conductori gabellarum, qui dicitur Publicanus, eo quia publicum negotium agit, undè non intrat purgatio moræ, neque celeri solutione: *l. interdum §. Divi quoque ff. de public., & vectig., ubi glos. in Vers. transgredientes, ait, idest transeuntem ff. de public., & vectig., Garzias Masril. in tract. de Magistr. lib. 3. c. 10. n. 230.*, & post eum *August. Barbosa in l. 1. nu. 5. C. de vectig., & commissis.*, Neque excusabitur ex quo Gabellarius non insteterit, ut solveret: *Farinac. q. 173. num. 17. 18.*, intellige pro foro externo.
- 37 Et quando lis est contestata cum mercatore, vel transvectore vivente, eo postea mortuo pœna transmittitur ad hæredes, quatenus ad eos pervenerit res, quæ incidit in commissum, & sic Fiscus, vel Publicanus agit contra hæredes: *l. fraudati §. 8. l. commissi 14. ff. de publicanis, & vectigal., l. interdum in fine ff. de publican., & vectig., Peregrin. de Jure Fisci lib. 4. tit. 5. num. 42., Masril. supra nu. 231., Barbosa supra num. 6. Farinac. q. 173. num. 48.*
- 38 Debet tamen Fiscus, vel publicanus infra quinquennium agere, alias eo elapso, nec lite contestata, non potest amplius Fiscus agere ad hanc pœnam commissi, sed

- præscripta est actio contra Fiscum, *l. neque commissum 2. C. de vectigal., & commissis, & allegati ibid. per Barbosam nu. 2.*, de præscriptione contra fiscum, dixi artic. de Negligentia Officialium Fisci, & *Farinac. dicta q. 173. num. 49.*, & videndus *Gutierrez. de gabellis q. 121.*, ubi disputat, an contra Gabellarium malæ fidei possessor, non solutæ gabellæ possit præscribere, & affirmat in attento consensu, & voluntate spontanea, quod tanto tempore contra Fiscum pœna præscribatur.
- 39 Limitatur autem in pluribus casibus, & quidem primò, si vector mercium pertransit per errorem, quia confitit de errore involuntario restituuntur merces, soluto duplici vectigali, quia ibi propriè non est culpa, *l. ultima §. divi quoque fratres ff. de public., & vectigal.*, ut explicat ibi *glos. in V. divi quoque post medium, Peregrin. de Jure Fisci lib. 6. tit. 5. num. 35.*
- 40 Secundò, si transvector mercium deciperetur ab exactore, quatenus ei, vel nutu, vel verbo diceret vade, non teneris solvere, deinde postquam pertransiit post eum venit alius officialis, & capit merces, quasi incidit in commissum, & in hoc casu, dicit *glos. in dicto §. divi quoque fratres*, explicando textum, quod non solum non incidit in pœnam commissi, quia ibi nulla fuit negligentæ culpa, cum per eum non insteterit, sed ipse Officialis, qui decipit, tenebitur solvere pœnam dupli: *Farinac. q. 173. num. 40., Peregrin. de Jure Fisci lib. 6. tit. 5. num. 35. Vers. limita*
- 41 Tertio, si mercium transvector profiteatur, idest ante publicanum dicit se paratum solvere, sed Publicanus, qui exigit ad sui utilitatem, remittat, tunc non est negligens, neque pœnam incurrit, *dicta l. fin. §. si quis professus, Farinac. q. 173. num. 37. 39.*, vel si post incursum pœnam Gabellarius recipiat datum, quia sic recipiendo censetur remittere pœnam: *Peregrin. de Jure Fisci lib. 6. tit. 5. num. 35. Vers. limita*
- 42 Quarto transvector transiens, si accedens soluturus ad officium Gabellarii, ibi eum non invenit, sed ne nimis moretur, ponit pecuniam solvendam super bancum, aut fenestram, tunc quia non potest dici negligens, evitat pœnam, quia non habuit animum fraudandi, ut post alios scripsit,

Tren.

Trentacinque variar. resol. lib. 1. tit. de Jure Fisci sub num. 15., Farinac. quæst. 173. num. 32. 33.

- 43 Quintò limitatur, si quis fecit contractum nullum, quia tunc non debetur Gabella; *Gratian. discept. for. cap. 746. à num. 9., & seqq., Gibalin. de negotiat. lib. 2. cap. 2. art. 13. consecratio 3.*
- 44 Sextò, exemptus à solutione, ut Clerici, vel quicumque alii habentes privilegiû immunitatis à Gabellis, non solventes, non incidunt in pœnam, quia ut omissio sit culpabilis, oportet, ut quis teneatur facere, quod omittit; advertendum tamen, quod taliter exemptus tenetur renuntiare Publicano merces, alias incidit in pœnam: *per tex. in l. interdum §. diuus quoque pius ff. de public., & Vectigal., Gratian. discept. for. c. 17. à num. 8. usque ad 12., Peregrin. de Jure Fisci lib. 6. tit. 5. num. 31. Vers. amplia 2., & si Gabellarius requirit attestationem, quod res transvecta sit ejus, qui gaudet exemptione, tenetur schedulam facere, & in dubio tenetur Gabellarius stare juramento ejus exempti: *ad tex. in l. si Publicanus §. 2. ff. de publican., & vectig., & ita practicari debet cum Clericis gaudentibus immunitate à gabellis: Sperell. decis. 12. n. 64., Bonacina ad bullam cœnæ cap. 18. d. 1. quæst. 19. puncto 3. §. 3. num. 10., Franc. March. tom. 1. decis. 286. num. 1., Ancharan. in Clem. præsentis nu. 3. de censibus, ubi & Zabarella num. 9.*; Nisi forsan mala qualitas personæ testificantis, aliter persuaderet ad allegata per *Barbosam in l. universi 5. sub. num. 2. C. de vectigal., & commissis, Rota coram Corrado decis. 412. p. 9. tom. 2. recent. num. 27., Farinac. quæst. 174. num. 29.*, ubi num. 30. notat quod exemptus portans res alienas, & dicat suas, ac proinde non solvat, dicatur fraudare Gabellam, & res incidunt in commissum.*
- 45 Et licet pacticetur, quod Clericis transvehentibus res suas Gabellarii velint bulletas facere, vel ad cautellam, vel ut Officialibus ad portam Civitatis stantibus inotescat, quod res sint Clerici, & exemptæ, tamen non debent exigere grossetum, ut in eadem *decis. 412. num. 21., & seqq., & decis. 139. num. 10., & 11. p. 10., & in Geruden. exemptionis 1663. §. nec dicatur coram Bevilaqua*, quin immò, & in alio peccant plures Gabellarii, ut nollint bulletam fa-

- cere, nisi post introductionem; undè Clericus tenetur ad Officialem stantem in Porta Civitatis dimittere depositum, quod sibi restituitur post reportatam bulletam, sed alio grossetto soluto, dicunt debitum pro custodia depositi, de quo sibi deberent prudentius consulere, si velint animas suas salvas facere, & evitare censuras, quod ultra Theologos monet, *Farinac. dicta q. 173. num. 6.*, ubi num. 53., quod furtum committit.
- 46 Septimò limitatur, si, qui debet solvere Gabellam, ex alio titulo esset creditor Principis, vel conductoris, nec posset de facili consequi suum creditum, iste si utatur compensatione, certò non incurrit negligentæ culpam, saltem pro foro conscientiæ, etiam si conductor immediatè pateret hoc damnum propter debitum Principis, quia sicut Jura habet à Principe, ita & creditor Principis pari Jure compensat; *Lessius de Justitia, & Jure lib. 2. cap. 3. dub. 10.*
- 47 Utrum autem Gabella in conscientia sit solvenda sub onere peccati, & restitutionis, ad præsens non spectat institutum, & videndi sunt Theologi hinc inde opinantes; quorum aliqui allegantur à *Covarruv. in reg. peccatum 2. p. relect. §. 5. num. 2., Fermosin. ad rubr. de constitut. cap. 1. quæst. 4. num. 22. 23. 24., & in c. ex litteris quæst. 2. num. 18. 19. 20. eod. tit. à Gibellino de negotiat. lib. 2. c. 2. artic. 10. à num. primo, & seqq., Farinac. dicta quæst. 173. num. 5., & seqq.*
- 48 Pro foro externo ignorantia regulariter non excusat, quia ubi impositio Gabellæ est publicata, nemo debet, aut præsumitur ignorare, ideoque fraudans Gabellam etiam allegata ignorantia, patitur pœnam commissi, quàm regulam limitat *Farinac. dicta quæst. 173. num. 12., & seqq.*, quando re vera ignorantia est probabilis iudicio prudentis Judicis, ut quando est ad eò de recenti imposita, ut verissimiliter non devenit ad notitiam transuectentis, maximè forensis, ubi num. 15., quod mitigabitur pœna, ubi est ignorantia verisimilis.
- 49 Minoribus non solventibus Gabellam succurritur, ut intra triginta dies possint purgare moram, & pœnas evitare. *l. si ex causa §. si in commissum ff. de minor., l. Imperatores §. fin. ff. de Publican., Farinac. supra n. 47.*

Xx

Vtrum